

Başvuru Numarası : 2023/1705
Toplantı Tarihi/Sayısı : 16.1.2024/41
Karar Numarası : 2024/65
Başvuran : K.G.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Metris R Tipi (Rehabilitasyon Merkezi) Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın İzmir’de yer alan bir cezaevine naklinin yapılmayarak eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Cezasının infazının İstanbul’da yer alan Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda gerçekleştiğini,

b. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi’nin Felsefe bölümüne 2022 yılında yerleştiğini ve eğitim hakkı kapsamında derslerine/sınavlarına girmesi gerektiği için İzmir’de bulunan bir ceza infaz kurumuna naklini talep ettiğini,

c. Eğitim nedeniyle kalıcı nakil taleplerine bir sonuç alamadığını ifade etmiştir.

3. Muhatap Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. K.G.’nin Bolu İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinin 10/4/2019 tarihli sağlık evrakı ve Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 6/9/2019 tarihli ve 2019/1051 sayılı İdare ve Gözlem Kurulu Kararında; ilgilinin "tedavisinin sürekliliği kapsamında devamlı psikiyatri uzmanı bulunan Metris R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakli uygundur" kararına istinaden 12/9/2019 tarihinde Kuruma sevk edildiği ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un "Akıl sağlığı dışında ruhsal rahatsızlığı olan hükümlülerin cezalarının infazı" başlıklı 18’inci madde kapsamında barındırılan hükümlüler bölümünde infazına devam edildiği,

b. K.G.’nin eğitim nedeni ile İzmir 1 No.lu F, 2 Nolu F ve Menemen R Tipi Ceza İnfaz Kurumlarına sevk talep etmiş olduğu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 31/10/2022 tarihli yazısı ile kapasite doluluğu nedeniyle nakil talebinin reddine karar verildiği,

c. K.G.’nin 1/2/2023 tarihli dilekçesi ile yeniden eğitim nedeni ile İzmir 1 No.lu F, 2 No.lu F ve Menemen R Tipi Ceza İnfaz Kurumlarından birine nakil talebinde bulunduğu ve halen bu talebe ilişkin bir cevabın kendilerine ulaşmadığı ifade edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Üniversite eğitimi nedeniyle yaptığı ilk sevk talebinin kapasite doluluğu sebebiyle reddedildiğini ve 1/2/2023 tarihli ikinci sevk talebine henüz cevap alamadığını,

b. Menemen R Tipi Ceza İnfaz Kurumuna sevkinin yapılması halinde İzmir Katip Çelebi Üniversitesinin binasının bu kuruma çok yakın olduğunu ve eğitim hakkını kullanabileceğini,

c. İzmir’de bulunan ilgili kuruma sevkinin mümkün olmaması halinde sınav günlerinden İzmir’de misafir koğuşuna gitmesi için kendisine kolaylık sağlanmasını istediğini ancak her sınav için gerekli olan sevk ücretini senede birkaç kez ödemesinin olanaksız olduğunu, bu sebeple İzmir’e sınav günleri için geçici sevkinin ücretsiz sağlanması halinde de eğitim hakkını kullanabileceğini ifade etmiştir.

5. Ceza ve Tevfikeyleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Hükümlülerin kendi istekleri ile buldukları kurumdan başka kurumlara nakledilebilmeleri hususunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 54'üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinde "*İstekte bulunulan kurumda yer, kapsama gücü ve sınıfının uygun bulunması ve tutukevi olmaması*" ifadelerine yer verildiği,

b. Nakil taleplerinin incelenmesinde; kurumun kapasitesi, güvenliği ve hangi suç türüne ait odaların bulunduğu, kişilerin can güvenliğine ilişkin olarak, talepte bulunanın hasım olarak bildirdiği bir kişinin talep ettiği kurumda bulunup bulunmadığı gibi hususlar göz önünde bulundurulduğundan, her talebin uygun değerlendirilemediği,

c. 5275 sayılı Kanun'un 54'üncü maddesi ile 05.06.2015 tarihli ve 167 No.lu Genelgenin 15'inci maddesinin ilgili fıkraları gereğince, hükümlülerin buldukları ceza infaz kurumundan başka ceza infaz kurumlarına nakil gitmek isteyen hükümlü ve tutukluların, gitmek istedikleri kurumlardan durumlarına uygun en az üç yeri ve nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul ettiklerini belirtir şekilde yazmış oldukları dilekçelerini, ceza infaz kurumu idaresi aracılığıyla Genel Müdürlüğe göndermeleri gerektiği,

ç. Ülke genelinde, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların hastalık, disiplin, güvenlik, özellikle toplu nakiller ve tutukluların mahkeme nedeniyle yapılan nakilleri sonucu ceza infaz kurumu mevcutlarının günaşırı değiştiği,

d. Genel Müdürlüğün 25.05.2022 tarihli ve ... sayılı yazısıyla her ayın 1'i ilâ 10'u arasında isteğe bağlı nakil taleplerinin alınacağını tüm Cumhuriyet başsavcılıklarına bildirildiği,

e. Başvuranın nakil dönemlerinde konumuna uygun en az üç yeri belirtir dilekçesi ile nakil talebinde bulunması halinde mevzuat çerçevesinde değerlendirilebileceğinin ve bahse konu başvurusunun reddedilme sebeplerinin 21.11.2023 tarihli ve ... sayılı cevabî yazı ile kendisine bildirildiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şöyledir: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz(...)*"

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “*Ön incelemenin yapılması*” başlıklı 48’inci maddesine göre;

“(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir.”

8. Aynı Yönetmelik’in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67’nci maddesine göre;

“(1) n inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) n inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel olarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, zgrlğinden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal nleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

11. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsan veya Kltc Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal nleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

12. 6701 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde ulusal nleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

13. OPCAT’in 19’uncu maddesi uyarınca ulusal nleme mekanizmaları; zgrlğinden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsan veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsan ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

14. Somut olayda başvuran naklinin gerçekleşmemesi sebebiyle niversite eğitimine devam edemediğini ileri sürmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’nin Ek 1 No.lu Protokolü’nn 2’nci maddesine göre; “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve ğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”

15. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesi, Sözleşmeci Devletlere belli eğitim kurumlarını kurma veya destekleme yükümlülüğü getirdiği şekilde yorumlanamayacak olsa da, bu tür kurumları kuran bir Devletin bu kurumlara etkin erişimi sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Başka bir deyişle, belirli bir zamanda mevcut eğitim kurumlarına erişim, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2'nci maddesinin birinci cümlesinde yer alan eğitim hakkının ayrılmaz bir parçasıdır (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM], *Velyo Velev/Bulgaristan*, B. No:16032/07, 27/5/2014, para. 26; AİHM, *Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl/Türkiye*, B. No:47121/06, 13988/07, 34750/07, 18/6/2019, para. 51).

16. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ödevi" başlıklı 42'nci maddesine göre; "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.(...)" Anayasa Mahkemesi (AYM); AİHS gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarındaki mahpuslara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde mahpuslar için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin mahpusların topluma kazandırılmasındaki öneminin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin mahpuslara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir. Bu kapsamda AYM, ceza infaz kurumlarında mahpusların eğitime erişimlerine yönelik müdahaleleri Anayasa'nın 42'nci maddesi çerçevesinde incelemiştir (AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve Diğerleri*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para. 72; AYM, *Mehmet Ali Eneze*, B. No: 2017/35352, 23/5/2018, para. 28; AYM, *Ahmet Karakaş*, B. No: 2017/6293, 28/11/2018, para. 81; AYM, *Barış Yiğit*, B. No: 2016/67924, 7/9/2021, para. 29; AYM, *Gökhan Erol*, B. No: 2020/4987, 12/1/2023, para. 17). Açıklanan mevzuat ve içtihatlar doğrultusunda başvuranın iddialarının işkence ve kötü muamele yasağı ihlaline yönelik olmadığı ve başvurunun özünün eğitim hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

17. Başvuranın iddiaları yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi alanına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/1/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye